

ВОВК НА ЧЕРКАЩИНІ

Надія С. РУЖЛІЄНКО

Канівський природний заповідник, м. Канів, Черкаська обл., Україна

Вступ

Черкаська область знаходиться в центральній частині України в районі Середнього Придніпров'я. В Черкаській області поява вовка офіційно зареєстрована у 1980 р., проте в Канівському заповіднику вперше цей хижак відмічений за слідами (відбитки лап) ще у 1975 р. Окрім даних автора, в публікації використано матеріали УТМР Канівського району, відділу мисливствознавства об'єднання "Черкасиліс", дані "Літопису природи Канівського природного заповідника" з 1975 по 1980 рр. (Томи VI–XII).

В Черкаській області зустрічі вовка (візуально чи за слідами) зареєстровано в п'яти районах (Канівський, Черкаський, Городищенський, Смілянський та Чигиринський). Постійно вовк зустрічається в лісових масивах Черкаського р-ну (Соснівське державне мисливське господарство) та Чигиринського р-ну (угіддя УТМР). В інших районах області реєстрували або регулярні заходи (Канівський р-н), або короткочасні заходи цього хижака (Городищенський, Смілянський райони).

Поширення і чисельність

Зустрічі вовка на Правобережжі. На Правобережжі, в Канівському районі відмічено переважно нетривалі заходи 1–2 вовків, звичайно взимку (1 особина: 1975, '87, '92, '93, '95, '97, '98 та 2000 рр.; 2 особини: 1987, '89, '91, '95, '98, '99 рр.). У весняний період заходи вовка в район відмічені у 1987 р. (6, 9 і 17.03.87, нагірна частина Канівського заповідника; 4.05.87, окол. Пекарі), 1995 р. (16.03.95, нагірна частина Канівського заповідника), 2000 р. (4.05.00, окол. Курилівки); восени вовка реєстрували у вересні 1997 (Канівська ГЛМС) і 1999 р. (між с. Степанці та Литвинець).

На правобережжі Канівського району вовка найчастіше відмічали в околицях с. Пекарі, на території Канівського природного заповідника та в його охоронній зоні, поблизу сіл Межиріч і Яблунів. Одиначні спостереження окремих особин вовка відмічено в Михайлівському лісі (1992 та 1995 р.) та околиці с. Курилівка (2000 р.).

Зустрічі вовка на Лівобережжі. На Лівобережжі Канівського району в останнє десятиріччя вовка відмічають майже щорічно і, переважно зграями: 1980 р. – 1, 1981 – 1, 1987 – 1, 1990 – зграя з 9 особин, 1992 – 1, 1995 – 2, 1996 – 2, 1997 – зграя з 5 особин, 1, 1 окремо, 1998 – 2, 1 окремо, 1999 – зграя з 4 особин, 2000 рік – зграя з 3 особин.

В літній період вовк на Лівобережжі зареєстрований 1987 р. (10.06.87, Зміїні острови, Канівський заповідник), в осінній період цей хижак відмічений тут лише двічі – у 1998 р. (09.98, околиці с. Ліпляве), 1999 р. (28.10.99, Зміїні острови).

Чисельність вовка на Черкащині. Лісові масиви, які досить часто відвідуються людьми, не сприяють захисту й спокою цих хижаків, і тому вдень вовки звичайно ховаються серед прибережно-водної рослинності.

У Черкаському районі вовка частіше реєстрували біля Ірдинських боліт. Очевидно, звідси він проникає в Смілянський, Городищенський і Канівський (Правобережжя) р-ни. У Чигиринському р-ні Черкаської обл. найчастіше сліди перебування вовка відмічені поблизу сіл Медведівка, Новоселиця та на протилежній стороні р. Тясмин. В 2000 р. дві дорослі особини вовка відмічені в цьому районі в Яничанському мисливському господарстві (правий берег р. Тясмин).

В Черкаському та Чигиринському р-нах в останні роки чисельність вовка знаходиться в межах 20–23 особин (1996 – 23; 1998 – 18; 1999 – 17; 2000 – 20 особин), з них у Черкаському р-ні у 1997–1999 рр. обліковано 5–6 ос., а в 2000 – 2 особин. В ці ж терміни відстріляно 34 вовки (1996 – 12, 1998 – 9, 1999 – 4, 2000 – 9 особин).

Дані з біології

Розмноження. Виводки вовка у Канівському районі зареєстровані лише на Лівобережжі: 1981 р. (4 вовчят, околиці с. Келеберда), 1995 р. (5 вовчят, поблизу с. Прохорівка), 1998 р. (3 вовчят, поблизу с. Прохорівка). Лігвище вовка в одному випадку знайдене в закинутому глиняному кар'єрі. Увесь молодняк виводків вовка був знищений.

В Черкаському районі виводок вовка (11 екз.) знайдений у 1982 р. в Закревському лісництві (дані мисливствознавця В. Л. САДОВСЬКОГО). Молодняк вовка був знищений. У Чигиринському районі у 1996 р. в лісовому масиві поблизу с. Ведмедівка зкинута борсучої нори, зайнятою сім'єю вовків, норна собака витягла і задавила 2-х вовчят (дані Б. В. ЛЕГОНЯК, наукового співробітника Креселецького лісництва).

Полювання. Спостереження щодо тривалості відвідань вовком певних територій через потаємний спосіб їх життя є неповними (дані є для Канівського р-ну). Одну і ту ж зграю (1 самець, 2 самки) зареєстровано поблизу сіл Ліпляве, Прохорівка в листопад–січні. Це найбільш тривалі спостереження одних і тих же тварин. Більшість спостережень вовка відбувається лише протягом одної–кількох діб до двох тижнів.

На появу вовка чуйно реагують копитні, особливо сарна. При полюванні зграї з 4-х особин (у 1999 р. на Лівобережжі) всі сарни на тиждень збилися до с. Прохорівка. Таку ж реакцію на присутність вовка ми спостерігали у сарн і на правобережжі в околицях Канівського заповідника. В числі жертв вовків відмічені: одна доросла лосиха (1990, Лівобережжя), 2 сарни (1987, Правобережжя), 5 сарн (1999, Лівобережжя).

Отже, в Черкаській області чисельність вовка досить низька (0,09 особини на 1000 га лісових угідь). Спостерігається тенденція до поширення вовка по регіонах області, де в даний час на більшості їх території фіксуються заходи цього хижака.